

KWITNAĆ (208) *vb impf*

kw- (204), qu- (2), kf- (1), qw- (1).

inf kwitnąć (22). $\diamond$ *praes 1 sg* kwitnę (6). $\diamond$ *2 sg* kwitniesz (3). $\diamond$ *3 sg* kwitnie (56). $\diamond$ *1 pl* kwitni(e)my (1). $\diamond$ *3 pl* kwitną (27). $\diamond$ *praet 3 sg m* kwitnął (10). *f* kwitnęła (15). *n* kwitnęło (12). $\diamond$ *3 pl m pers* kwitnęli (6). *subst* kwitnęły (10). $\diamond$ *fut 1 sg m* kwitnąć będę (3). $\diamond$ *3 sg m* kwitnąć będzie (3) *BibRadz*, *KochPs*, *SzarzRyt*, będzie kwitnąć (1) *Leop*, będzie kwitnął (2) *BielKron*, *RejPos*. *f* kwitnąć będzie (2) *BielSen*, *KochFrag*, będzie kwitnęła (1) *GliczKsiąż*. *n* kwitnąć będzie (2). $\diamond$ *3 pl m pers* będą kwitnąć (5), kwitnąć będą (1) *NiemObr*. *subst* będą kwitnąć (2). $\diamond$ *imp 2 sg* kwitni (1) $\diamond$ *3 pl* niech kwitną (3). $\diamond$ *con 3 sg m* by kwitnął (1). *f* by kwitnęła (3). *n* by kwitnęło (2). $\diamond$ *1 pl m pers* bychmy kwitnęli (1). $\diamond$ *3 pl m pers* by kwitnęli (2). $\diamond$ *part praes act* kwitnąć (4), kwitnący (*cum f*) (1); -ać : -ący *GrabowSet* (1 : 1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Wydawać kwiat, okrywać się kwiatami, rozwijać się bujnie (o roślinach); efflorescere, florere, florescere, vernare* *Mącz*, *Cn*; *efflorere* *Mącz*; *germinare* *Calag* (202) : *PatKaz II* 56; *PA*luchy/ ieft ziele ktore kwitnie na oŃtátku iefieni, ma kwiatek naŃobie biały troŃzkę ku ŃmiadoŃci Ńie Ńkhłaniaiający *FalZioł I* 62d, I 49c, 63d, 64a, 69d, 122a, 147a; *LubPs* M3; *Drzeweczká rozmáite/ co tákich na Ńwecie/ Nie máłz nigdzyey/ co kwitną y źimie y lecie. RejWiz* 179v; *Leop Iob* 8/12; *BibRadz Hebr* 9/4; *Látá* 1493. *Dwá mieliácá/ to ieft/ Stycznia y Lutego/ takie ciepłó byłó iź Ńády kwitnęły/ trawy wielkie były BielKron* 399, 447; *Exire in herbam, fruges, radicem, Włchodźiç/ Kwitnąć y korzeniç Ńie. Mącz* 105a; *Verno, Zieleniey Ńie/ roskwitam Ńie/ kwitnę/ pukam Ńie. Mącz* 484a, 131b [7 r.], 169b, 434a; *SienLek* Yv; *GrzegŃm* 2; *Gdy vřrzyłz iź w polu kwitnie/ Myłł iačo to prętko zniknie. RejZwierc* 236v; *Calag* 460b; *KochPs* 93; *Láki kwitną rozmáicie: Záiácá iuz nie znác w źicie KochPieŃ* 34, 48, 54; *KochSob* 65; *PudłFr* 71.

W przeciwstawieniach: »kwitnąć ... opadać, bywać uschłym, uwiędnąć« (3): *Kwiateczki rozmáite nád nią Ńie wielźaia/ Ráno kwitną á wieczor zálię opadaia. RejWiz* 34v; *Mącz* 405a; *Phil* H3.

W porównaniach (2): *RejZwierc* 51v; *Zli zákwitnąwłzy/ iačo kwitną žioła/ Vwiędną prędko/ y zginą zgoła. KochPs* 140. [Cf *Przen a*) *W porównaniach: Przen b*) *W porównaniach.*]

Zwroty: »kwitnąć [jakim] kwiatem« (2): *MA*tki bożey len [...] kwitnie żółtym kwiatem *FalZioł I* 79a, I 108c.

bibl. »kwitnąć roskwitnąć się« (1): *RO*zráduie Ńię pułzcza y pułtynia/ rozweŃeli Ńię teź opuŃciáłoŃç/ y zákwitnie iačo roża. *Kwitnąć roŃkwitnie Ńię [Germinando germinabit]* y rozráduie Ńię teź rádoŃcią y hukiem *BudBib Is* 35/2.

Szeregi: »kwitnąć a roŃć« (1): [ziółko] *Z poránku kwitnie á roŃcie [florebit et transibit]/ á ku wieczoru bywa poŃieczone y vŃhnie. BibRadz Ps* 89/6.

»zielenić się i kwitnąć« (1): *Reviresco*, *Odmładzam Ńie/ z nowu Ńie zielenię y kwitnę. Mącz* 499a.

W przen (9) : *Leop Is* 17/11; *Dałz roŃć we dnie Ńzczepowi twoiemu/ á ráno dałz kwitnąć [germinare] naŃieniu twemu/ ále źniwo bęđdzie wźięte cźáfu vźywánia/ y bęđdzie žal z rozpáczy. BibRadz Is* 17/11; *RejAp* 173v; *KochPs* 140; *SkarŽyw* 519; *ArtKanc* J17; *SzarzRyt* Dv.

kwitnąć w czym (1): Iż iefli fie nádemną dzyeie to okrucieństwo męki moiey iáko nád niewinną á nád zyeloną roľczką/ ktora ząwždy kwitnęła w niewinney zyeloności fwoiey/ což fie owłzem iefzcze sftanie nád onym záchłym á zátwardzyáłym a złościwym narodem *RejPos* 106.

Szereg: »kwitnąć a rodzić« (1): [*Syn Boży*] wzywa nas do Ráiu roľkofzy fwoich gdzie ony fády/ ony owoce/ ony iábłká/ ony roże/ kwitną ząwždy/ á rodzą [!] *SkarŻyw* 125.

Przen (148) :

a) *Być w dobrym stanie, dobrze się mieć, pomyślnie się rozwijać, krzewić się, szerzyć się bujnie, słynąć; vigere Mącz, Cn (146)* : *KłosAlg* D4; *WróbŻółt* ff3, 91/14; A iż długo na świecie nicz quitnąć nie może Iuz cie tu poruczamy w twą opiekę Boże *RejJóz* I5v; przed láty poki ony kráiny kfitnęły/ ináczey było. *KromRozm I* E4v *GliczKsiąż* K8; Wednye w nocy pilne złości ich kwitnęły *LubPs* O, G3v [2 r.], Nv, S6v; *KrowObr* A, 172v; *RejWiz* 83v; Dom niepobożnych zgładzon będzie: przybytki fprawiedliwych będą kwitnąć [*germinabunt*]. *Leop Prov* 14/11; *RejZwierz* 127v; 24. Ewánielia kwitnie *BibRadz Act* 12 arg, I 316a marg, *Ps* 131/17, II 69c marg; *KwiatKsiąż* F2v, Iv; In ipso Graeciae flore, Gdy Grecia w wym [!] ftanie yefzcze była, Gdy kwitnęła rzecz pólpolita. *Mącz* 131a, 131b [2 r.], 495d; *OrzQuin* Q; *GórnDworz* Gg5v; *RejPos* 94; *RejZwierc* 51v, 218; *ModrzBaz* 129v, 130; *SkarJedn* 22, 224, 397, 402; Krolu/ możefz mi wierzyć/ że zá lat dawnieyfzych [...] Rychley mierność/ y cnoty kwitnęły wízelákie *KochDryas* A2v; *KochPs* 55, 171; Láłkáwość wielka/ ćichość/ y miłośierdzie w niey niezmierne kwitnęło. *SkarŻyw* 161; Kwitnęło w Rzymie słuchanie słowá Bożego z vft Piotrá S. y vgásić fię kazánim iego Rzymiánie niemogli. *SkarŻyw* 362, A2, A4, 74, 92, 136 (12); *NiemObr* 59; *KlonŻal* A4v marg; *WisznTr* 19; *BielSenJoach* 3; *GórnRozm* L4, M3v; *GrochKal* 19; *Phil* D3; Aby przeciwniey/ vznawfzy te rzeczy/ Z włtydem oczy fwoie odwiedli odemnie/ A niech pomoc kwitnie twa [Boże] z poćiechą we mnie. *GrabowSet* C3v, F3, 13; kości iuz dawno w prochu nieznác: ále Sławá kwitnie/ y kwitnąć ząwždy będzie wcale. *KochFrag* 51; *OrzJan* 56; *LatHar* 195, 253, 499; *RybGęśli* C2v; táka wiará była rzadka/ y ná on czás kiedy kościoł kwitnął. *WujNT* 270, 417; Mikołay Sienicki, iáko długo w Rzeczypólpolitéy kwitnął, wymówcá zacny: to iest w pámięci ludzkiéy. *SarnStat* 454; *SkarKaz* 241b, 386b, 578b, 608a; *GosłCast* 30, 33, 64; *SkarKazSej* 663b, 671a, 675a, 686a; *SkorWinsz* A3.

kwitnąć czym (7): *BibRadz* II 138a marg; wiará ma ząwždy kwitnąć fprawámi żywotá dobrego á cnotliwego *RejAp* 44v; w Egipcćie kwitnęły [*floruerunt*] náukámi gwiazdárkimi Szkoły bárzo sławne. *ModrzBaz* 128v, 80; *SkarJedn* 147; *SkarŻyw* 486; *SzarzRyt* D3.

kwitnąć czym [= na skutek czego] (1): Iáko młode fzczepty polewane lepiej roftą: ták wiará náłzá przelládowaním kwitnie/ á więcey ku gorze roście. *SkarŻyw* 130.

kwitnąć w czym (25) ku pierwey fwey flawie y zacznofci: [*język*] przychodzi. Y teź w piśmie/ w fprawach/ w navcze/ w obyczáioch/ w zakonie: tak wielmi kwitnie *FalZiołUng* V 119; *RejPs* 137v; Qwitnąć będę wzbáwieniu fwm zá twim wfpomożeniem *LubPs* bb4v, K4 marg, Nv, R; *GórnDworz* Ff3; *RejPos* 147v; *BiałKat* 363v; *RejZwierc* 127; *ModrzBazStryj* ¶2v; w miłośierdziu/ láłkáwości y w innych doľkonáłych Chreściánńkich obyczáiach kwitnął. *SkarŻyw* 117, 13, 291, 298, 472, 518; *NiemObr* 7; Day áby czuła twoy ogień grzeiácy/ Co lodem obtoczona Dufzá wyftępna; á w cnotách

kwitnący/ Od złości odwiedźiona/ Nie wracála fię/ do chęci błędzący. *GrabowSet* G; *KołakSzczęśl* B4v, D; *PaxLiz* A3. Cf *kwitnąć z czego w czym; Zwroty*.

kwitnąć z czego w czym (1): A dla ozdoby Rzeczypospolitey/ By y z Książ w sławie kwitnęła obfitey/ Monwid ninieyfzy kilká let náłożył/ Aby Fricz ożył. *ModrzBaz Stryj* ¶2v.

W przeciwstawieniach: »kwitnąć ... opak isć (2), (u)więdnać (2), ginąć, wniwecz się obrocić, ucierpieć« (7): *LubPs* Vv; ktorzy [panowie] czału woiny półpołu s poddánemi łwemi znacznie kwitnęli/ á potym gdy przylzedł pokoy/ wšytko lie wniwecz obrociło/ y poddáni znikczemnieli/ y pan strácił wzięthość/ powagę/ y świetność fwoię/ iáko żelázo/ gdy nim nie robią. *GórnDworz* Hh; *NiemObr* 7; Stądze dla łztuki Ziemie álbo Złotá/ Niepráwość kwitnie/ á więdnie Cnotá. *RybGęśl* B3v; W pokoiu kwitnie wiárá, kwitną práwá, W walkę zás opak idzie kázda fpráwá. *KlonKr* B4; *SkarKazSej* 680b.

W porównaniach (13): *RejPs* 56, 79; *RejPos* 109v, 128, 147v, 222v; (nagł) Swiatek wiele wvodzi s cnoty. (-) A Coż nas w tym wvodzi iedno miły światek/ Ktory kwitnie przed námi iáko piękny kwiatek/ A pochwili go vyrzyfz álic wiecheć z niego/ Bo ten nie ma nigdy nie w łobie łtátecznego. *RejZwierc* 269, [28³]v; *KochPs* 78; *PudłFr* 41; *KołakSzczęśl* D; *KlonKr* F4; A ia drzewo iák Oliwy W ogrodzie Páńfkim włzczepiony Kwitnąć będą/ niełękliwy W nádzieię z niebá obrony. *SzarzRyt* A4v.

Przysłowie: Dobrac miła priwatá gdy publiká kwitnie/ Ale gdy tey nie sftánie wnet priwatá zniknie. *RejZwierc* 253.

Fraza: »serce kwitnie« = *być wypełnionym radością, szczęściem* (2): Serce mi kwitnie/ pełnem rádości/ Pátrząc ná fpráwy twéy włzechmocności. *KochPs* 140; *GosłCast* 69.

Zwroty: »kwitnąć w swym kwiecie« (1): Być [córko] vmiála odeprzec pokufam ná świcie/ Ktorych młodość nie vydzye gdi kwitnie w łwym kwiecie *BielKom* C6.

»kwitnąć w radości« = *być szczęśliwym* (1): Kto cię zániedba [Panie] ten kwitnie w rádości/ A kto cię łtrzeże/ rzadko bez záłości. Złóśliwy włada/ rządzi niewłtydliwy/ Máło v ludzi waży fpráwiedliwy *GrabowSet* F3v.

Szeregi: »płůżyć i kwitnąć« (1): też to, y co innego, o Papiieżách piáli: á piáli ná on czás gdy nawięcey Papiestwo y płůżyło y kwitnęło. *CzechEp* 418.

»kwitnąć i rodić« (1): będzie kwitnąć y rodić [florebit et germinabit] Izráel/ y nápełniá wfyfthek łwiát nálieniem. *Leop Is* 27/6.

»kwitnąć i (a) rość« [szyk 1 : 1] (2): áby tá twoiá zácžeta w dobrych á w pocžciwych fpráwach młodość/ rollá y kwitnęła w tobye *RejZwierc* A3; *SkarŻyw* 130.

»(zdobić się), kwitnąć a szerzyć się« (2): *RejZwierc* 40; táka kościołá Božego fpráwá y tá wielkiew dołkonáłości cnot Chreściáńfkich łzkołá kwitnęła/ á co dzień fię łzerzyła *SkarŻyw* 363.

»trwać i kwitnąć« (1): wšyftek narod wielkich Kniáziow Rezanfkich/ ktory trwał y kwitnął przez kilko łet lat z gruntu zniłzczał y zginął *StryjKron* 395.

»zieleni(e)ć się i kwitnąć« (2): *BibRadz* II 138a *marg*; Włzákže w tym ieft nie máła póciechá/ iž tá łzaráncza [kacerstwo] nie łzkodzi trawie/ áni zielonym drzewam: to ieft/ ludziom dobrym y pobožnym/ w ktorych fię łercách zieleni y kwitnie religia y boiazń Páná Bogá *WujNT* 861.

»kwitnąć albo źrzenieć« (1): Człowyek sam dothąd rofcye aż vrofcye y wyęcey yuż rość nye będye/ inife rodzaye theż wteyże myerze fą gdy kwitną albo źrzenyeyą/ dotąd kwitnyeyą albo źrzenyeyą/ aż fie vftawąyą. *GliczKsiqż* 02v.

b) Pięknie wyglądać (2) :

W porównaniach (2): KochPs 209; iey ząwfe twarzycká iák Rożá kwitnęła *PaxLiz* Bv.

2. Jaśnieć, błyszczyć, świecić (6) : dziewiącią gwiazd wity/ Kwitnie Cnéy Ariádny wieniec znákomity. *KochPhaen* 3.

kwitnąć czym (1): HistAl H2v *cf Szereg*.

kwitnąć w czym (1): Iáko fprawyedliwi w iálnosci fwey kwitną iáko fłońce/ gdi fie ku Pánu z wierną prózbą fwą vciekác będą. *LubPs* Kv *marg*.

Zwrot: »kwitnąć jako słońce« [szyk zmienny] (4): *LubPs* Kv *marg*; ktorzy będą vczeni/ będą quithnąć iáko Słońce/ á ktorzy fprawiedliwości vczą wiele ludzi/ iáko Gwiazdy ná wieczność trwáią. *BielKron* 467v, 19; *RejPos* 6.

Szereg: »kwitnąć i jaśnieć« (1): Słyfzelifmy iz twoy vmyfl mądrofcią kwitnie y iálnieie [*sapientia floreat et coruscat*]/ iz przefzłe rzeczy pámiętafz *HistAl* H2v.

Synonimy: **1.** pukać się; **2.** błyszczyć, jaśnieć, łsnić się, świecić.

Formacje współrdzenne: okwitnąć, pokwitnąć, pokwitnąć się, rozkwitnąć, rozkwitnąć się, zakwitnąć, zakwitnąć się; okwitać, przekwitać, rozkwitać się, zakwitać; rozkwitawać; rozkwitawać się; kwitnieć, pokwitnieć; kwiść, rozkwiść; ktnąć; przekwiecać.

Cf KWITNAĆCY, KWITNIENIE